

Factsheet radarfunctie Veilig Thuis

Om in te schatten of er in een situatie sprake is van acute of structurele onveiligheid is het van belang een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de aard en ernst van de problematiek. Huiselijk geweld en kindermishandeling betreft – helaas – problematiek die vaak jaren duurt. Het risico op herhaald slachtofferschap is groot. Daarom is het van belang dat Veilig Thuis signalen van verschillende melders kan combineren, ook over een langere periode van tijd. Het is daarom van belang dat ernstige signalen en vermoedens van ernstig huiselijk geweld en kindermishandeling altijd worden gemeld, zodat ze ‘op de radar komen’ bij Veilig Thuis. Veilig Thuis heeft de wettelijke taak na een melding te onderzoeken of er sprake is van huiselijk geweld of kindermishandeling en om, indien nodig, passende hulpverlening in te schakelen. Dit is kort samengevat wat bedoeld wordt met de ‘radarfunctie’ van Veilig Thuis. Deze factsheet geeft een nadere toelichting op de bedoeling en werking van de radarfunctie.

Waarom een radarfunctie bij Veilig Thuis?

Bij huiselijk geweld en kindermishandeling gaat het om problematiek die vaak langdurig speelt. Huiselijk geweld en kindermishandeling zijn geen geïsoleerde, eenmalige gebeurtenissen. Onderzoek wijst uit dat eerder geweld de belangrijkste voorspeller is voor toekomstig geweld in huiselijke kring. Factoren als psychische problemen, armoede of verslaving zijn belangrijke indicatoren voor de kans dat er na een eerder incident opnieuw huiselijk geweld of kindermishandeling zal plaatsvinden. Willen we huiselijk geweld en kindermishandeling effectief aan kunnen pakken, dan moeten we het langdurige karakter van de problematiek en het hoge risico op herhaald slachtofferschap onderkennen.

Het idee van een overkoepelende radar bij Veilig Thuis is nieuw. Tot nu toe bestond deze nog niet! Het inrichten van de radarfunctie bij Veilig Thuis hangt nauw samen met de aanscherping van de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. De oorspronkelijke Meldcode bood professionals de keuze om ofwel zelf hulp te verlenen ofwel een signaal te melden bij Veilig Thuis. Daardoor kon het gebeuren dat professionals ook bij hele ernstige casuïstiek geen melding deden bij Veilig Thuis. Als gevolg van de aanscherping van de Meldcode zal dit veranderen. Bij vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld doorlopen professionals een aantal stappen (zie bijlage 1). Het beroepspecifieke afwegingskader dat onderdeel is van stap 5 van de Meldcode helpt professionals om te beslissen of melden noodzakelijk is. Van professionals wordt verwacht dat zij conform het door hun beroepsgroep opgestelde afwegingskader bij ernstige signalen of vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling *altijd* melden bij Veilig Thuis. Dit staat los van de vraag of de professional zelf adequate hulp kan verlenen. Het melden is erop gericht dat ernstige signalen bij Veilig Thuis op de radar komen, zodat Veilig Thuis deze nu en in de toekomst kan combineren met andere signalen.

► In deze factsheet wordt, in navolging van het Besluit Meldcode, de term ‘signalen of vermoedens van ernstig huiselijk geweld of ernstige kindermishandeling’ gehanteerd. Beroepsgroepen die met een meldcode werken, geven in hun afwegingskader een nadere uitwerking van het begrip. Als handreiking is hiervoor door Augeo Foundation, Movisie en het Nederlands Jeugd Instituut het basisdocument ‘Het afwegingskader in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling’ opgesteld. Daarin wordt ernst gedefinieerd aan de hand van de begrippen acute en/of structurele onveiligheid.

Wat houdt de radarfunctie van Veilig Thuis in?

Naast het uitvoeren van bestaande taken zoals het onderzoeken van meldingen en het direct herstellen van veiligheid waar nodig, zal Veilig Thuis extra taken in het kader van de radarfunctie uitvoeren. De radarfunctie bij Veilig Thuis krijgt invulling door:

- a. maatregelen die erop gericht zijn dat signalen bij Veilig Thuis 'op de radar' komen
- b. monitoring van casuïstiek.

Hieronder worden beide punten nader toegelicht.

Ad a: Maatregelen die erop gericht zijn dat signalen bij Veilig Thuis 'op de radar' komen

De volgende maatregelen dragen ertoe bij dat signalen of vermoedens van ernstig huiselijk geweld en ernstige kindermishandeling bij Veilig Thuis op de radar komen:

Vermoedens van ernstige mishandeling altijd melden bij Veilig Thuis (stap 5 Meldcode).

De aanscherping van de meldcode betreft de verplichting aan beroepsgroepen om een afwegingskader te hanteren dat aangeeft vanaf welke mate van ernst/risico op revictimisatie professionals altijd een melding doen bij Veilig Thuis. Het doen van een melding staat los van de vraag wie een interventie of hulpverlening biedt! Bij iedere melding beoordeelt Veilig Thuis altijd de veiligheid in de desbetreffende casus. Indien nodig treft Veilig Thuis aanvullende maatregelen gericht op veiligheid en adequate hulpverlening. Zie voor een verdere uitwerking de paragraaf 'wat doet Veilig Thuis als een signaal op de radar komt'. Nederland heeft een landelijk dekkend netwerk van 26 Veilig-Thuis organisaties. In het beoordelingsproces kan Veilig Thuis ook informatie betrekken van andere Veilig-Thuis organisaties. In het kader van de radarfunctie zullen deze hun informatiepositie gaan delen. Zo komt een landelijk werkende radar tot stand.

Tijdpad: Deze maatregel is uitgewerkt in een wijziging van het Besluit Meldcode. Hierin is opgenomen dat professionals vanaf 1 januari 2019 een afwegingskader moeten hanteren, en daarmee ernstige signalen altijd melden bij Veilig Thuis.

- **Check door Veilig Thuis bij adviesvragen (stap 2 Meldcode).** Indien de beller daarmee instemt, kan Veilig Thuis checken of er over de persoon/het gezin waarover de beller advies vraagt aan Veilig Thuis aanvullende informatie 'op de radar' staat. Veilig Thuis betreft deze informatie bij haar advies, zonder de informatie te delen met de beller. Deze aanscherping is gericht op de kwaliteit van de advisering aan bellers, door zo goed mogelijk de veiligheidssituatie te beoordelen. Om deze maatregel vorm te geven, wordt de informatie uit verschillende bronnen bij elkaar gebracht, zodat Veilig Thuis op basis van een zo volledig mogelijk inzicht in de problematiek signalen kan beoordelen.

Tijdpad: Deze maatregel raakt aan privacywetgeving en moet geborgd worden in nieuwe wetgeving. Dit wetgevingstraject is nog niet afgerond. Zodra dit traject gereed is, kan de implementatie ter hand genomen worden. Pas dan zal deze maatregel in uitvoering worden gebracht.

- **Afhandeling burgermeldingen.** Veilig Thuis neemt signalen van burgers als een melding op, als de burger de intentie heeft te melden. Een burger die belt met Veilig Thuis doet dat veelal om een signaal kenbaar te maken, zonder daarbij bekend te zijn met het onderscheid tussen een adviesvraag en een melding. Aan Veilig Thuis de taak om dit met de burger helder te krijgen en te bepalen of hij of zij wil melden of alleen advies behoeft.

Tijdpad: Het altijd honoreren van de wens van een burger tot melding zal Veilig Thuis zelf ter hand nemen. Dit vergt geen (wettelijke) wijzigingen.

Ad b: Monitoring van casuïstiek

De radarfunctie van Veilig Thuis is gericht op een zo compleet mogelijk inzicht in aard en ernst van problematiek, om zo een goede beoordeling van de veiligheid te kunnen maken.

Veiligheid is geen statisch gegeven. Daarom is het van belang dat Veilig Thuis de resultaten van de door hen voorgeschreven interventies in kaart brengt om zo zicht te houden op hoe de veiligheid zich ontwikkelt met het verloop van de tijd. Deze monitorfunctie was in het verleden beperkt.

Afhankelijk van de aard en ernst van de problematiek neemt Veilig Thuis een actieve rol in het monitoren van veiligheid:

- Bij casuïstiek die Veilig Thuis na triage direct overdraagt aan een lokaal/sociaal team of aan andere hulpverleners zal Veilig Thuis de casuïstiek niet monitoren. Overigens zal Veilig Thuis bij een nieuwe melding de veiligheid opnieuw beoordelen. Als er over een lichte casus die Veilig Thuis heeft overgedragen aan het lokaal veld opnieuw een signaal aan Veilig Thuis wordt doorgegeven, zal Veilig Thuis dus opnieuw, via triage, de veiligheid beoordelen.
- Bij casuïstiek die Veilig Thuis niet direct na triage overdraagt aan het lokaal veld, maar waar sprake is van bemoeienis van Veilig Thuis, zal Veilig Thuis na overdracht van de casuïstiek het resultaat van de interventies op de veiligheid actief monitoren. Bij casuïstiek waarbij Veilig Thuis samenwerkt aan veiligheid in het kader van de multidisciplinair verband (zoals bijvoorbeeld MDA++) vervult Veilig Thuis een spilfunctie in de toeleiding naar het multidisciplinaire team. Veilig Thuis blijft het resultaat van de interventies op de veiligheid monitoren, ook na afloop van de hulpverlening. Indien nodig kan Veilig Thuis opnieuw een multidisciplinair team in positie brengen. De periode waarin Veilig Thuis de veiligheid monitort zal per casus verschillen. Gemiddeld wordt een duur van anderhalf jaar als een realistische duur beschouwd door de Veilig Thuis-organisaties.

Tijdpad: Deze maatregel vergt geen aanpassing van wetgeving. De versterking van de monitoringfunctie van Veilig Thuis zal per 1 januari 2019 van kracht zijn, gelijktijdig met het moment waarop beroepsgroepen verplicht zijn het afwegingskader te hanteren.

Het afwegingskader in de Meldcode

Eén van de maatregelen in het kader van de aanscherping van de Meldcode betreft de introductie van een 'afwegingskader' in stap 5 van de Meldcode. Beroepsgroepen stellen zelf dit afwegingskader op. Het afwegingskader geeft aan wanneer signalen of vermoedens zodanig ernstig zijn dat het doen van een melding tot de professionele verantwoordelijkheid wordt gerekend en het signaal *moet* worden gemeld bij Veilig Thuis, ook als de professional op het moment van melden zelf in staat is adequate hulp te verlenen. Ook als het doen van een melding vanwege het afwegingskader niet als professionele norm wordt beschouwd (bij lichtere signalen), kan een professional besluiten het signaal te melden bij Veilig Thuis. Dat is echter niet verplicht. Veilig Thuis zal elke melding altijd opnemen, triageren en beoordelen.

► Voor professionals die met een Meldcode werken, is een belangrijke vraag wanneer signalen dermate ernstig zijn dat melden bij Veilig Thuis noodzakelijk is uit oogpunt van professioneel handelen. Beroepsgroepen werken dit uit in een afwegingskader. Om beroepsgroepen hierbij te ondersteunen, is door Augeo Foundation, Movisie en het Nederlands Jeugdinstituut een basisdocument 'Het afwegingskader in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling' opgesteld.

Wat doet Veilig Thuis als een signaal ‘op de radar’ komt?

Wat kunnen professionals verwachten van Veilig Thuis, als zij een signaal of een vermoeden melden?

- Als een professional bij stap 5 in de Meldcode een melding doet bij Veilig Thuis, neemt Veilig Thuis altijd de melding op. Veilig Thuis legt de melding dan vast in haar informatiesysteem.
- Veilig Thuis ‘veredelt’ de melding door informatie te betrekken uit de eigen systemen van de 26 Veilig Thuis-organisaties. Onderzocht wordt in hoeverre Veilig Thuis hierbij ook informatie van andere partijen kan betrekken, bijvoorbeeld met betrekking tot OTS’en dwangmaatregelen voor minderjarigen.
- Veilig Thuis triageert elke melding. Dat doet Veilig Thuis conform het VNG model-handelingsprotocol Veilig Thuis en een landelijk vastgesteld triage-instrument. Veilig Thuis beoordeelt elke melding *vanuit het perspectief van veiligheid*. Wanneer de triage niet leidt tot afsluiting of directe overdracht aan een lokaal team of hulpverlener, is Veilig Thuis zelf verantwoordelijk voor de noodzakelijke vervolgstappen en voor het zicht op de veiligheid in het cliëntsysteem.
- In de triage beoordeelt Veilig Thuis of en tot welke, stappen de melding van huiselijk geweld en/of kindermishandeling (of een vermoeden daarvan) aanleiding geeft. Een van de mogelijke (vervolg)stappen is dat Veilig Thuis onderzoek doet of er daadwerkelijk sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld.¹ Het doen van een melding bij Veilig Thuis betekent dus niet dat Veilig Thuis ook altijd onderzoek gaat doen.
- Als er een melding gedaan wordt bij Veilig Thuis, dan moet de betrokkene hier altijd over worden geïnformeerd.² Voor het maken van een juiste beoordeling van de veiligheid kan Veilig Thuis actief (fysiek) contact zoeken met de betrokken familie/personen.

Afhankelijk van de aard en ernst van de problematiek (het geobjectiveerd ingeschatte risico voor de veiligheid van de betrokken personen) besluit Veilig Thuis op basis van triage (waar overleg met de melder onderdeel van is):

- dat de ingezette hulpverlening volstaat om de veiligheid van betrokkenen te waarborgen; Veilig Thuis legt de melding ten behoeve van de radarfunctie vast en heeft verder geen bemoeienis met de hulpverlening

of

- dat bemoeienis van Veilig Thuis noodzakelijk is om de veiligheid van betrokkenen te waarborgen; Veilig Thuis oordeelt (al dan niet o.b.v. onderzoek) welke aanvullende veiligheidsvoorwaarden moeten worden gesteld en besluit welke instelling of professional verantwoordelijkheid neemt voor de noodzakelijke vervolgstappen

of

- dat sprake is van acute veiligheidsrisico's. Dan zal Veilig Thuis direct interveniëren of een interventie door politie of de Raad voor de Kinderbescherming instigeren.

Bij vastlegging van signalen hanteert Veilig Thuis de bestaande bewaartermijnen.

Veilig Thuis draagt (per brief) zorg voor een terugkoppeling aan de melder.

¹ Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, Art. 4.1.1 lid 2 sub b en c.

² Wet Maatschappelijke ondersteuning 2015, Art. 5.3.1. Dit houdt in het informeren van betrokkene(n) over de melding en over alle stappen die daarna worden gezet, inclusief de bevoegdheid die Veilig Thuis heeft om zonder de toestemming van betrokkene(n) informanten te benaderen.

Wie voert regie op de casus?

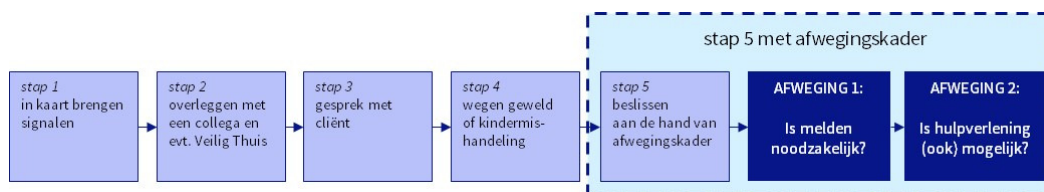
Vanwege de aanscherping van de Meldcode wordt van professionals verwacht dat zij conform het door hun beroepsgroep opgestelde afwegingskader bij ernstige signalen of vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling altijd melden bij Veilig Thuis. Dit leidt tot de vraag wie vervolgens regie voert op de casus: de professional of Veilig Thuis?

Hierbij gelden de volgende uitgangspunten:

- Hulpverleners/medici en de medewerkers van Veilig Thuis hebben elk een eigen professionele verantwoordelijkheid. De aard van deze professionele verantwoordelijkheden verschilt. Hulpverleners/medici hebben een professionele verantwoordelijkheid voor hulpverlening en zorg, inclusief een verantwoordelijkheid voor veiligheid. Veilig Thuis heeft een (wettelijke) verantwoordelijkheid gericht op veiligheid. Een medewerker van Veilig Thuis zal de professional niet ‘overrulen’ in diens professionele oordeel. Wel kan Veilig Thuis vanuit haar eigen verantwoordelijkheid en oordeel beslissen dat een interventie *uit oogpunt van veiligheid* noodzakelijk is.
- Het is essentieel dat Veilig Thuis en de bij de melding betrokken hulpverlener/professional met elkaar in overleg treden. Dit is noodzakelijk voor uitwisseling van informatie en voor het afstemmen van ieders rol. Dit is zeker het geval als Veilig Thuis voor zicht op veiligheid in gesprek wil treden met de persoon of personen op wie de melding betrekking heeft. Dit kan niet zonder dat de professional van Veilig Thuis eerst heeft afgestemd met de hulpverlener die heeft gemeld.
- Het is denkbaar dat de hulpverlener/professional en Veilig Thuis van oordeel verschillen over de noodzakelijke stappen voor het creëren van veiligheid. Als de medewerker van Veilig Thuis en de hulpverlener er niet samen uit komen, dan is een laagdrempelige manier van escalatie het betrekken van een directe collega. Bij dergelijke ‘horizontale’ escalatie is sprake van een vorm van collegiale toetsing. Een alternatief is ‘verticale’ escalatie, door de casus op een hoger niveau in de organisatie aan de orde te stellen, tot en met het directieniveau aan toe. In een dergelijk model is sprake van escalatie langs een ‘escalatieladder’. Uitgangspunt is dat beide partijen binnen de eigen organisatie escaleren en dat dit gebeurt vanuit respect voor elkaars professionele positie.
- In de praktijk zal er veelal geen noodzaak zijn te escaleren en zullen hulpverlening en Veilig Thuis streven hun beider inzet complementair te laten zijn. Veilig Thuis kan bijdragen aan het toetsen van een veiligheidsplan, waarbij de vraag centraal staat of in voldoende en adequate veiligheidsvoorwaarden is voorzien. Van professionals wordt verwacht dat zij Veilig Thuis om advies vragen om tot een adequaat veiligheidsplan te komen.

► NB: Bij acuut gevaar/geweld zal de medewerker van Veilig Thuis die maatregelen treffen die noodzakelijk zijn voor herstel van veiligheid. Er kan nooit sprake zijn dat in een situatie waarin acuut en ernstig gevaar of geweld aan de orde is, een snelle interventie uitblijft door een verschil van inzicht tussen professional en Veilig Thuis. Veilig Thuis handelt dan vanuit haar (wettelijke) bevoegdheden, ofwel door zelf te interveniëren, ofwel door een interventie van de politie of de Raad voor de Kinderbescherming te instigeren.

Bijlage 1: De stappen in de Meldcode

Stap 1: in kaart brengen van signalen

Stap 2: consulteren van collega's en/of deskundigen

Stap 3: zorgen over veiligheid bespreken met betrokkenen

Stap 4: wegen van zorgvuldig verzamelde informatie uit stap 1 t/m 3

Stap 5: beslissing 1: Is melden noodzakelijk?

Stap 5: beslissing 2: Is zelf hulp bieden of organiseren mogelijk?

Zie voor een nadere uitwerking en toelichting ook het basisdocument 'Het afwegingskader in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling'.